Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

27 iunie 2018 *

„Trimitere preliminară – Cetățenia Uniunii Europene – Directiva 2004/38/CE – Articolul 10 alineatul (1) – Cerere de permis de ședere de membru al familiei unui cetățean al Uniunii – Eliberare – Termen – Adoptarea și notificarea deciziei – Consecințele nerespectării termenului de șase luni – Autonomie procedurală a statelor membre – Principiul efectivității”

În cauza C-246/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia), prin decizia din 27 aprilie 2017, primită de Curte la 10 mai 2017, în procedura

Ibrahima Diallo

împotriva

État belge,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta (raportor), președinte de cameră, și domnii C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: doamna V. Giacobbo-Peyronnel, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 ianuarie 2018,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru domnul Diallo, de D. Andrien, avocat;

– pentru guvernul belgian, de C. Pochet, de M. Jacobs, de L. Van den Broeck și de P. Cottin, în calitate de agenți, asistați de F. Motulsky, avocat;

– pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

– pentru Comisia Europeană, de G. Wils și de E. Montaguti, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 7 martie 2018,

* Limba de procedură: franceza.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO 2004, L 158, p. 77, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56 și rectificări în JO 2004, L 229, p. 35, și în JO 2005, L 197, p. 34).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Ibrahima Diallo, resortisant guineean, pe de o parte, și État belge (statul belgian), pe de altă parte, în legătură cu respingerea cererii sale vizând obținerea unui permis de ședere de membru al familiei unui cetățean al Uniunii Europene.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 În capitolul 2, referitor la membrii familiei, articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei (JO L 251, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 164) prevede printre altele:

„Statele membre pot, prin acte cu putere de lege sau de reglementare, autoriza intrarea și șederea, în temeiul prezentei directive, sub rezerva respectării condițiilor prevăzute de capitolul IV, a următorilor membri ai familiei:

(a) rudele de gradul întâi pe linie ascendentă directă ale susținătorului reîntregirii sau ale soțului acestuia, dacă acestea se află în întreținerea sa și nu beneficiază de sprijinul familial necesar în țara de origine;”.

4 Considerentul (5) al Directivei 2004/38 are următorul cuprins:

„Pentru a se putea exercita în condiții obiective de libertate și demnitate, dreptul tuturor cetățenilor Uniunii la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre ar trebui să fie acordat și membrilor familiilor acestora, indiferent de cetățenie. […]”

5 Articolul 1 din Directiva 2004/38 prevede:

„Prezenta directivă stabilește:

(a) condițiile de exercitare a dreptului la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre de către cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora;

(b) dreptul de ședere permanentă pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora;

(c) restrângerile drepturilor menționate la literele (a) și (b) pentru motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică.”

6 Articolul 2 din directiva menționată prevede:

„În sensul prezentei directive:

[…]

2. prin «membru de familie» se înțelege:
   (a) soțul;
   (b) partenerul cu care cetățeanul Uniunii a contractat un parteneriat înregistrat, în temeiul legislației unui stat membru, dacă, potrivit legislației statului membru gazdă, parteneriatele înregistrate sunt considerate drept echivalente căsătoriei și în conformitate cu condițiile prevăzute de legislația relevantă a statului membru gazdă;
   (c) descendenții direcți în vârstă de cel mult 21 de ani sau care se află în întreținerea sa, precum și descendenții direcți ai soțului sau ai partenerului, conform definiției de la litera (b);
   (d) ascendenții direcți care se află în întreținere și cei ai soțului sau ai partenerului, conform definiției de la litera (b);

3. prin «stat membru gazdă» se înțelege statul membru în care se deplasează un cetățean al Uniunii în scopul de a-și exercita dreptul la liberă circulație și ședere.”

7 Articolul 3 din Directiva 2004/38, intitulat „Destinatarii”, prevede la alineatul (1):

„Prezenta directivă se aplică oricărui cetățean al Uniunii care se deplasează sau își are reședința într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este, precum și membrilor familiei sale, conform definiției de la articolul 2 punctul 2, care îl însoțesc sau i se alătură.”

8 Articolul 5 din aceeași directivă, intitulat „Dreptul de intrare”, prevede la alineatul (2):

„Membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru li se cere numai să posede o viză de intrare în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 539/2001 [al Consiliului din 15 martie 2001 de stabilire a listei țărilor terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză pentru trecerea frontierelor externe și a listei țărilor terțe ai căror resortisanți sunt exonerați de această obligație (JO 2001, L 81, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 97)] sau, dacă este cazul, cu legislația internă. În sensul prezentei directive, deținerea permisului de ședere valabil menționat la articolul 10 scutește membrii de familie de obligația de a obține o viză.

Statele membre acordă acestor persoane toate facilitățile pentru a obține vizele necesare. Aceste vize se eliberează gratuit, în cel mai scurt termen și pe baza unei proceduri accelerate.”

9 Articolul 10 din Directiva 2004/38 prevede:

„(1) Dreptul de ședere al membrilor de familie ai unui cetățean al Uniunii care nu sunt resortisanți ai unui stat membru se confirmă prin eliberarea unui document intitulat «Permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii», în termen de cel mult șase luni de la data la care aceștia prezintă cererea. O confirmare a depunerii cererii pentru permisul de ședere se eliberează imediat.

(2) Pentru eliberarea permisului de ședere, statele membre solicită prezentarea următoarelor documente:

(a) un pașaport valabil;

(b) un document care să ateste existența unei relații de familie sau a unui parteneriat înregistrat;

(c) certificatul de înregistrare sau, în absența unui sistem de înregistrare, orice altă dovadă că cetățeanul Uniunii pe care îl însoțesc sau căruia i se alătură își are reședința în țara membră gazdă;

(d) în cazurile prevăzute la articolul 2 alineatul (2) literele (c) și (d), documente care să dovedească îndeplinirea condițiilor prevăzute de prezenta dispoziție;

[…]"

Dreptul belgian

10 Astfel cum arată instanța de trimitere, conform articolului 42 alineatul 1 din loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (Legea din 15 decembrie 1980 privind intrarea pe teritoriu, șederea, stabilirea și îndepărtarea străinilor, *Moniteur belge* din 31 decembrie 1980, p. 14584, denumită în continuare „Legea din 15 decembrie 1980"), dreptul de ședere pe teritoriul belgian se acordă în termen de șase luni de la data cererii.

11 Potrivit articolului 52 alineatul 4 al doilea paragraf din arrêté royal du 8 octobre 1981 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (Decretul regal din 8 octombrie 1981 privind intrarea pe teritoriu, șederea, stabilirea și îndepărtarea străinilor, *Moniteur belge* din 27 octombrie 1981, p. 13740, denumit în continuare „Decretul regal din 8 octombrie 1981"), dacă în termen de șase luni de la cererea de recunoaștere a acestui drept nu este adoptată nicio decizie privind dreptul unui membru al familiei unui cetățean al Uniunii, îi este eliberat din oficiu un permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii.

Litigiul principal și întrebările preliminare

12 La 25 noiembrie 2014, domnul Diallo, resortisant guineean, a introdus, în calitate de ascendent al unui copil cu cetățenie neerlandeză cu domiciliul în Belgia, o cerere pentru obținerea unui permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii.

13 La 22 mai 2015, statul belgian a respins această cerere și i-a impus să părăsească teritoriul său. Această decizie a fost notificată domnului Diallo la 3 iunie 2015.

14 Sesizat cu o acțiune formulată de domnul Diallo, Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul pentru Soluționarea Litigiilor privind Străinii, Belgia), prin hotărârea din 29 septembrie 2015, a anulat decizia din 22 mai 2015 pentru nemotivare.

15 La 9 noiembrie 2015, autoritățile belgiene competente au adoptat o nouă decizie de refuz al șederii, însoțită de ordinul de a părăsi teritoriul. Ea a fost notificată domnului Diallo la 26 noiembrie 2015. Această decizie arăta în esență că domnul Diallo nu a demonstrat în termenul stabilit că poate beneficia de un drept de ședere pentru o perioadă mai lungă de trei luni în calitate de „membru de familie al unui cetățean al Uniunii". În special, statul belgian a considerat, pe de o parte, că domnul Diallo nu a făcut dovada unor resurse suficiente și, pe de altă parte, că nu a demonstrat în mod valabil că copilul său, cetățean neerlandez, se afla în întreținerea sa sau că îi fusese încredințat efectiv.

16 La 11 decembrie 2015, domnul Diallo a formulat o acțiune în anularea deciziei din 9 noiembrie 2015 la Consiliul pentru Soluționarea Litigiilor privind Străinii. Prin hotărârea din 23 februarie 2016, această instanță a respins acțiunea menționată.

17 La 25 martie 2016, domnul Diallo a formulat un recurs în contencios administrativ împotriva acestei hotărâri în fața Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia). În susținerea căii de atac formulate, domnul Diallo susține în special că rezultă din articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 că decizia referitoare la cererea de recunoaștere a dreptului de ședere trebuie notificată solicitantului în termen de șase luni de la data depunerii cererii și că dreptul intern trebuie interpretat astfel încât să se îndeplinească această cerință. El consideră de asemenea că acordarea în favoarea autorității naționale competente a unui nou termen de șase luni în urma anulării unei prime decizii lipsește de efect util articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

18 La rândul său, statul belgian arată în special că niciun act cu putere de lege și nicio normă administrativă nu impun un termen de notificare a deciziei privind o cerere de permis de ședere. În opinia sa, autoritatea competentă națională este obligată doar să adopte o astfel de decizie în termenul de șase luni. Pe de altă parte, susține că, întrucât Directiva 2004/38 nu reglementează efectele care decurg din hotărârea de anulare din 29 septembrie 2015, respectiv termenul în care trebuie adoptată o nouă decizie de autoritatea competentă națională în urma anulării jurisdicționale a unei prime decizii, această chestiune intră în sfera dreptului național. În orice caz, apreciază că nu s-a demonstrat că începerea unui nou termen de șase luni pentru a se pronunța cu privire la o cerere de permis de ședere în urma anulării jurisdicționale a unei prime decizii ar fi nerezonabilă.

19 În acest context, instanța de trimitere arată, mai întâi, că dreptul național prevede numai că dreptul de ședere este recunoscut cel târziu la șase luni de la data cererii, fără a preciza dacă decizia privind recunoașterea dreptului de ședere trebuie notificată persoanei interesate în acest termen. Această instanță consideră că, în scopul de a aplica dreptul național în conformitate cu cerințele prevăzute de articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38, este important să se determine dacă această dispoziție trebuie interpretată în sensul că decizia privind constatarea dreptului de ședere trebuie adoptată și notificată în termenul de șase luni.

20 În continuare, instanța de trimitere arată că Directiva 2004/38 nu reglementează consecințele anulării unei decizii privind o cerere de permis de ședere. În special, ea nutrește îndoieli cu privire la aspectul termenului pe care îl are la dispoziție autoritatea națională competentă pentru a se pronunța cu privire la o cerere de permis de ședere în urma anulării jurisdicționale a primei sale decizii prin care a refuzat recunoașterea dreptului în cauză. În această privință, consideră că, pentru a determina acest nou termen, este important să se stabilească dacă principiul efectivității se opune ca autoritatea națională competentă să aibă din nou la dispoziție, în urma anulării deciziei sale, integralitatea termenului de șase luni prevăzut la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

21 Pe de altă parte, instanța de trimitere arată că, potrivit jurisprudenței naționale, ținând seama de caracterul imperativ al termenului vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 și de efectele unei hotărâri de anulare, autoritatea națională competentă are la dispoziție, începând de la notificarea acesteia, integralitatea termenului pe care îl avea la dispoziție pentru a se pronunța cu privire la o cerere de permis de ședere, iar nu doar partea din termen rămasă la data la care actul anulat a fost adoptat.

22 În sfârșit, această instanță ridică problema dacă Directiva 2004/38 se opune ca un permis de ședere să fie eliberat automat solicitantului ca urmare a depășirii termenului de șase luni prevăzut la articolul 10 alineatul (1) din această directivă, chiar dacă respectivul solicitant nu îndeplinește condițiile necesare pentru a beneficia de acesta. În această privință, instanța de trimitere explică că, deși rezultă că termenul vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 era într-adevăr depășit în speță, iar această directivă nu se opunea ca depășirea acestui termen să aibă drept consecință obligația de a elibera permisul de ședere solicitat, decizia din 9 noiembrie 2015 prin care s-a refuzat acordarea permisului de ședere domnului Diallo trebuia considerată ilegală.

23 În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul [10 alineatul (1)] din Directiva [2004/38] trebuie interpretat în sensul că impune ca decizia cu privire la constatarea dreptului de ședere să fie adoptată și notificată în termenul de șase luni sau în sensul că permite ca decizia să fie adoptată în acest termen, dar să fie notificată ulterior? În cazul în care decizia menționată poate fi notificată ulterior, în ce termen trebuie să fie notificată?

2) Articolul [10 alineatul (1)] din [Directiva 2004/38] coroborat cu articolul 5 [din această directivă], cu articolul [5 alineatul (4)] din Directiva [2003/86] și cu articolele 7, 20, 21 și 41 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii [Europene] trebuie interpretat și aplicat în sensul că decizia adoptată în acest temei trebuie doar să fie luată în termenul de șase luni pe care îl prevede, fără să existe vreun termen pentru notificarea sa sau vreo incidență asupra dreptului de ședere în cazul în care notificarea intervine după expirarea acestui termen?

3) Pentru a garanta efectivitatea dreptului de ședere al unui membru de familie al unui cetățean al Uniunii, principiul efectivității se opune ca [o] autoritate[…] națională să aibă la dispoziție, în urma anulării unei decizii cu privire la dreptul menționat anterior, integralitatea termenului de șase luni pe care îl avea la dispoziție în temeiul articolului [10 alineatul (1)] din Directiva [2004/38]? În cazul unui răspuns afirmativ, care este termenul de care mai dispune [această] autoritate[…] după anularea deciziei sale prin care se refuză recunoașterea dreptului în discuție?

4) Articolele 5, 10 și 31 din Directiva [2004/38] coroborate cu articolele 8 și 13 din Convenția [europeană] pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale[, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950], articolele 7, 24, 41 și 47 din [Carta drepturilor fundamentale] și articolul [21 TFUE] sunt compatibile cu o jurisprudență și cu dispoziții naționale, precum [articolul] 39/2 alineatul 2, [articolele] 40, 40*bis*, 42 și 43 din Legea din 15 decembrie 1980 și articolul 52 alineatul 4 din Decretul regal din 8 octombrie 1981, care determină ca o hotărâre de anulare a unei decizii prin care se refuză șederea în temeiul acestor dispoziții, pronunțată de [Consiliul pentru Soluționarea Litigiilor privind Străinii], să aibă un efect interuptiv, iar nu unul suspensiv în privința termenului imperativ de șase luni prevăzut la articolul 10 din Directiva 2004/38, la articolul 42 din Legea din 15 decembrie 1980 și la articolul 52 din Decretul regal din 8 octombrie 1981?

5) Directiva [2004/38] impune ca din depășirea termenului de șase luni prevăzut la articolul [10 alineatul (1)] din aceasta să rezulte o consecință și, în cazul unui răspuns afirmativ, ce consecință trebuie să rezulte? Aceeași [D]irectivă [2004/38] impune sau permite ca consecința depășirii acestui termen să fie acordarea automată a permisului de ședere solicitat fără să se fi constatat că solicitantul îndeplinește efectiv condițiile impuse pentru a beneficia de dreptul de ședere pe care îl solicită?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la competența Curții și la admisibilitatea întrebărilor preliminare

24 Guvernul belgian susține că Curtea nu este competentă să răspundă la întrebările adresate de instanța de trimitere, din moment ce situația reclamantului din litigiul principal nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.

25 Acest guvern arată în primul rând că domnul Diallo nu poate beneficia de dispozițiile Directivei 2004/38, întrucât nu este un „membru de familie” în sensul articolului 2 punctul 2 din Directiva 2004/38. În al doilea rând, nici situația din litigiul principal nu ar intra în domeniul de aplicare al Directivei 2003/86, întrucât domnul Diallo a solicitat un permis de ședere invocând numai calitatea sa de ascendent al unui cetățean al Uniunii. În al treilea rând, guvernul belgian consideră că niciun drept de ședere nu poate fi recunoscut reclamantului din litigiul principal în temeiul articolelor 20 și 21 TFUE.

26 În această privință, trebuie arătat că, prin întrebările adresate, instanța de trimitere solicită Curții să interpreteze articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 ținând seama de alte dispoziții care intră în domeniul de aplicare al acestei directive, al Directivei 2003/86, al Tratatului FUE și al Cartei drepturilor fundamentale.

27 Pe de altă parte, aspectul dacă un resortisant al unui stat terț intră în domeniul de aplicare al Directivei 2003/86 și/sau al Directivei 2004/38 necesită interpretarea dreptului Uniunii, în special a condițiilor stabilite la articolul 4 din Directiva 2003/86, precum și la articolele 2 și 3 din Directiva 2004/38 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 septembrie 2016, CS, C-304/14, EU:C:2016:674, punctul 22, și Hotărârea din 14 noiembrie 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, punctul 44).

28 Or, conform articolului 267 TFUE, Curtea este competentă să se pronunțe, cu titlu preliminar, cu privire la interpretarea în special a tratatelor, a Cartei drepturilor fundamentale, precum și a directivelor vizate de întrebările preliminare.

29 În măsura în care, prin argumentația sa, guvernul belgian vizează în realitate să pună în discuție admisibilitatea întrebărilor preliminare, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare formulate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea ori cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt sau de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 23).

30 În speță, trebuie să se constate că instanța de trimitere a explicat motivele pentru care interpretarea întrebărilor adresate Curții este necesară pentru a soluționa litigiul principal. Astfel, reiese din explicațiile menționate că răspunsul Curții la aceste întrebări poate avea o incidență directă asupra aprecierii situației individuale a domnului Diallo, în special cu privire la aspectul dacă autoritățile naționale competente ar fi trebuit să îi elibereze un permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii.

31 În aceste condiții, trebuie să se constate că Curtea este competentă să răspundă la întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere și că acestea trebuie considerate admisibile.

Cu privire la fond

Cu privire la prima și la a doua întrebare

32 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări preliminare, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că decizia privind cererea de permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii trebuie adoptată și notificată în termenul de șase luni prevăzut de această dispoziție.

33 În această privință, articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 prevede că dreptul de ședere al membrilor de familie ai unui cetățean al Uniunii care nu sunt resortisanți ai unui stat membru se confirmă prin eliberarea unui document intitulat „Permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii”, în termen de cel mult șase luni de la data la care aceștia prezintă cererea pentru acest permis de ședere.

34 Astfel, reiese din însuși modul de redactare a acestei dispoziții că statele membre sunt obligate să elibereze un permis de ședere membrilor de familie ai unui cetățean al Uniunii în sensul articolului 2 punctul 2 din Directiva 2004/38, în termenul maxim de șase luni de la cererea lor.

35 Astfel, așa cum a arătat avocatul general la punctul 44 din concluzii, recurgerea la formula „în termen de cel mult șase luni de la data la care aceștia prezintă cererea” arată în mod clar că statele membre trebuie să elibereze permisul de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii persoanei interesate în acest termen.

36 Or, noțiunea „eliberare” vizată la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 implică, astfel cum a subliniat în esență avocatul general la punctele 45 și 46 din concluzii, că, în termenul de șase luni prevăzut în această dispoziție, autoritățile naționale competente trebuie să examineze cererea, să adopte o decizie și, în cazul în care solicitantul îndeplinește condițiile pentru a beneficia de dreptul de ședere în temeiul Directivei 2004/38, să pună la dispoziție permisul de ședere menționat acestui solicitant.

37 Această interpretare este, pe de altă parte, așa cum a arătat avocatul general la punctul 49 din concluzii, confirmată de jurisprudența Curții, întrucât aceasta a statuat, în ceea ce privește eliberarea permisului de ședere vizat de Directiva 2004/38, că legiuitorul Uniunii s-a limitat în esență la a enumera, la articolul 10 din această directivă, documentele care trebuie prezentate pentru a obține un astfel de permis, care trebuie atunci pus la dispoziție în termenul de șase luni care urmează depunerii cererii (Hotărârea din 5 septembrie 2012, Rahman și alții C-83/11, EU:C:2012:519, punctul 42).

38 În consecință, obligația statelor membre de a elibera permisul de ședere unui membru de familie al unui cetățean al Uniunii în termenul imperativ de șase luni prevăzut la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 implică în mod necesar adoptarea și notificarea unei decizii persoanei interesate înainte de expirarea acestui termen.

39 Același principiu se aplică atunci când autoritățile naționale competente refuză să elibereze permisul de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii persoanei interesate.

40 Astfel, în cadrul procedurii administrative instituite la articolul 10 din Directiva 2004/38, prin care se urmărește verificarea în termenul de șase luni a situației individuale a resortisanților statelor terțe din perspectiva dispozițiilor dreptului Uniunii și în special a aspectului dacă acești resortisanți intră în noțiunea „membru de familie”, în sensul directivei menționate, autoritățile naționale competente pot ajunge atât la adoptarea unei decizii pozitive, cât și a uneia negative.

41 În acest context, decizia privind cererea de permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii nu poate fi notificată solicitantului în termene diferite, după cum decizia adoptată de autoritatea națională competentă este pozitivă sau negativă.

42 În consecință, dacă, în urma examinării cererii prin care se solicită un permis de ședere, autoritatea națională competentă constată că condițiile stabilite în acest scop nu sunt îndeplinite, această autoritate este obligată să adopte și să notifice decizia prin care se refuză eliberarea permisului de ședere solicitantului în același termen de șase luni.

43 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că decizia privind cererea de permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii trebuie adoptată și notificată în termenul de șase luni prevăzut în această dispoziție.

Cu privire la a cincea întrebare

44 Prin intermediul celei de a cincea întrebări, care trebuie analizată înainte de întrebările a treia și a patra, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2004/38 trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale, precum cea în discuție în litigiul principal, care impune autorităților naționale competente să elibereze din oficiu un permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii persoanei interesate în cazul în care termenul de șase luni vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 a fost depășit, fără a constata în prealabil dacă persoana interesată îndeplinește efectiv condițiile pentru ședere în statul membru gazdă în conformitate cu dreptul Uniunii.

45 În această privință, trebuie arătat că Directiva 2004/38 nu cuprinde nicio dispoziție care să reglementeze consecințele care decurg din depășirea termenului vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38, această chestiune fiind legată, în principiu, de autonomia procedurală a statelor membre, sub rezerva respectării principiilor efectivității și echivalenței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 martie 2016, Bensada Benallal, C-161/15, EU:C:2016:175, punctul 24).

46 În acest cadru, deși dreptul Uniunii nu se opune nicidecum ca statele membre să stabilească sisteme de acceptare sau de autorizare implicită, mai este necesar și ca aceste sisteme să nu aducă atingere efectului util al dreptului Uniunii.

47 În această privință, astfel cum reiese de la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38, dreptul de ședere al membrilor de familie ai unui cetățean al Uniunii, în sensul articolului 2 punctul 2 din această directivă, este „constatat” prin eliberarea unui permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii. În acest scop, articolul 10 alineatul (2) din directiva menționată enunță documentele prin care se urmărește stabilirea calității de „membru de familie”, în sensul Directivei 2004/38, pe care resortisanții statelor terțe trebuie să le prezinte pentru a obține acest permis de ședere.

48 Or, astfel cum reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții, eliberarea unui permis de ședere precum cel vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 unui resortisant al unui stat terț nu trebuie să fie considerată un act constitutiv de drepturi, ci un act menit să ateste constatarea de către un stat membru a situației individuale a unui astfel de resortisant din perspectiva dispozițiilor de drept al Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iulie 2011, Dias, C-325/09, EU:C:2011:498, punctul 48, precum și Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 60).

49 Caracterul declarativ al permiselor de ședere implică faptul că acestea sunt destinate să constate un drept de ședere preexistent al persoanei interesate (Hotărârea din 25 iulie 2008, Metock și alții, C-127/08, EU:C:2008:449, punctul 52, precum și Hotărârea din 21 iulie 2011, Dias, C-325/09, EU:C:2011:498, punctul 54).

50 Rezultă că articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 se opune ca permisul de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii să fie eliberat unui resortisant al unui stat terț care nu îndeplinește condițiile stabilite de aceasta pentru atribuire.

51 În aceste condiții, deși nimic nu se opune ca o legislație națională să prevadă ca tăcerea administrației competente timp de șase luni de la depunerea cererii să echivaleze cu o decizie de respingere, termenii înșiși ai Directivei 2004/38 se opun, în schimb, ca tăcerea să echivaleze cu o decizie de acceptare.

52 În cauza principală, totuși, pe de o parte, reiese din dosarul prezentat Curții că reclamantul nu se poate prevala de calitatea de „ascendent direct care se află în întreținerea” cetățeanului Uniunii vizat, în sensul articolului 2 punctul 2 litera (d) din Directiva 2004/38 și al articolului 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2003/86, astfel încât nu poate fi considerat drept un „membru de familie”, în sensul acestor dispoziții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 noiembrie 2012, Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, punctul 54).

53 Or, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, nu toți resortisanții unor state terțe au, în temeiul Directivei 2004/38, dreptul de intrare și de ședere într-un stat membru, ci numai cei care sunt „membr[i] de familie”, în sensul articolului 2 punctul 2 din această directivă, ai unui cetățean al Uniunii care și-a exercitat dreptul la liberă circulație stabilindu-se într-un alt stat membru decât cel a cărui cetățenie o deține (Hotărârea din 8 noiembrie 2012, Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, punctul 51).

54 Pe de altă parte, reiese din dosarul prezentat Curții, precum și din precizările aduse de guvernul belgian în ședință că reglementarea națională în discuție în litigiul principal prevede un sistem de eliberare automată a permiselor de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii potrivit căruia autoritatea națională competentă trebuie să acorde din oficiu astfel de permise solicitanților atunci când termenul de șase luni vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 este depășit.

55 Un astfel de sistem, prin faptul că permite eliberarea permisului de ședere unei persoane care nu îndeplinește condițiile pentru a-l obține, este contrar obiectivelor Directivei 2004/38.

56 Ținând seama de ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a cincea întrebare că Directiva 2004/38 trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale, precum cea în discuție în litigiul principal, care impune autorităților naționale competente să elibereze din oficiu un permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii persoanei interesate în cazul în care termenul de șase luni vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 este depășit, fără a constata în prealabil că persoana interesată îndeplinește efectiv condițiile pentru șederea în statul membru gazdă în conformitate cu dreptul Uniunii.

Cu privire la a treia și la a patra întrebare

57 Prin intermediul celei de a treia și al celei de a patra întrebări preliminare, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că se opune unei jurisprudențe naționale precum cea în discuție în litigiul principal, în temeiul căreia, în urma anulării jurisdicționale a unei decizii prin care se refuză eliberarea unui permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii, autoritatea națională competentă are la dispoziție în mod automat integralitatea termenului de șase luni vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

58 În această privință, este necesar să se constate că Directiva 2004/38 nu cuprinde nicio dispoziție privind efectele anulării jurisdicționale a deciziilor adoptate de autoritățile naționale competente prin care s-a refuzat eliberarea permiselor de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii și în special privind aspectul termenului de care dispun aceste autorități pentru a adopta o nouă decizie în urma unei asemenea anulări.

59 Astfel, conform jurisprudenței constante a Curții, în lipsa unor norme ale Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a le stabili, în temeiul principiului autonomiei procedurale, cu condiția însă ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul

efectivității) (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 17 martie 2016, Bensada Benallal, C-161/15, EU:C:2016:175, punctul 24, și Hotărârea din 13 decembrie 2017, El Hassani, C-403/16, EU:C:2017:960, punctul 26).

60 În cauza principală, se pune numai problema respectării principiului efectivității.

61 Instanța de trimitere face referire la o jurisprudență națională în temeiul căreia anularea jurisdicțională a unei decizii adoptate de o autoritate administrativă într-un termen imperativ conduce în mod automat, de la notificarea hotărârii de anulare, la reluarea cursului integralității termenului de care dispunea această autoritate în vederea pronunțării. Astfel, în virtutea acestei jurisprudențe, autoritatea națională competentă dispunea, în urma anulării jurisdicționale a deciziei sale inițiale, de un nou termen de șase luni în temeiul articolului 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 pentru a răspunde cererii domnului Diallo prin care se urmărea obținerea unui permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii.

62 În acest context, începerea automată a unui nou termen de șase luni ca urmare a anulării jurisdicționale a deciziei inițiale a autorității naționale competente apare de natură să facă excesiv de dificilă exercitarea dreptului membrului de familie al unui cetățean al Uniunii de a obține o decizie privind cererea sa de permis de ședere în temeiul articolului 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

63 Astfel, în primul rând, așa cum s-a amintit la punctul 40 din prezenta hotărâre, procedura administrativă instituită la articolul 10 din Directiva 2004/38 urmărește să verifice situația individuală a resortisanților statelor terțe din perspectiva dispozițiilor de drept al Uniunii într-un termen imperativ de șase luni. În special, autoritățile naționale competente trebuie numai să verifice în acest termen dacă resortisantul unui stat terț este în măsură de probeze, prin prezentarea documentelor indicate la articolul 10 alineatul (2) din directiva menționată, că intră în sfera noțiunii „membru de familie” al unui cetățean al Uniunii, în sensul Directivei 2004/38, în scopul de a beneficia de permisul de ședere.

64 În al doilea rând, reiese din jurisprudența constantă a Curții că Directiva 2004/38 urmărește să faciliteze exercitarea dreptului fundamental și individual la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, conferit în mod direct cetățenilor Uniunii prin articolul 21 alineatul (1) TFUE, și să consolideze acest drept. Considerentul (5) al acestei directive subliniază, pe de altă parte, că, pentru a se putea exercita în condiții obiective de demnitate, dreptul menționat ar trebui să fie acordat și membrilor familiilor acestor cetățeni, indiferent de cetățenie (Hotărârea din 14 noiembrie 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, punctul 31 și jurisprudența citată).

65 Acest obiectiv impune ca resortisantului unui stat terț care face dovada faptului că intră în sfera noțiunii „membru de familie” al unui cetățean al Uniunii în sensul Directivei 2004/38 să i se poată elibera permisul de ședere care dovedește această calitate în cel mai scurt timp.

66 Astfel, pe de o parte, așa cum arată în esență Comisia Europeană, caracterul declarativ al permisului de ședere permite resortisantului unui stat terț, care rămâne într-o situație de incertitudine juridică privind caracterul legitim al șederii sale, să ateste, în măsura în care condițiile de fond necesare în vederea obținerii dreptului său de ședere sunt îndeplinite, existența dreptului său de ședere derivat, care facilitează atât exercitarea acestui drept, cât și integrarea sa în statul membru gazdă.

67 Pe de altă parte, trebuie amintit că, conform articolului 5 alineatul (2) din Directiva 2004/38, numai deținerea unui permis de ședere valabil scutește membrii de familie ai unui cetățean al Uniunii care nu au cetățenia unui stat membru de obligația de a obține o viză de intrare pe teritoriul statelor membre. Astfel cum decurge din considerentul (8) al acestei directive, această scutire vizează facilitarea liberei circulații a resortisanților statelor terțe membri de familie ai unui cetățean al Uniunii (Hotărârea din 18 decembrie 2014, McCarthy și alții, C-202/13, EU:C:2014:2450, punctele 40 și 41).

68 În consecință, începerea automată a unui nou termen de șase luni, în urma anulării jurisdicționale a unei decizii de refuz al eliberării unui permis de ședere, este disproporționată din perspectiva finalității procedurii administrative vizate la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38, precum și din cea a obiectivului acestei directive.

69 În consecință, principiul efectivității, precum și obiectivul de celeritate inerent Directivei 2004/38 se opun ca autoritățile naționale să aibă la dispoziție în mod automat un nou termen de șase luni ca urmare a anulării jurisdicționale a unei prime decizii prin care se refuză eliberarea unui permis de ședere. Acestea sunt obligate să adopte o nouă decizie într-un termen rezonabil, care, în orice caz, nu poate să depășească termenul vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

70 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a treia și la a patra întrebare că dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că se opune unei jurisprudențe naționale, precum cea în discuție în litigiul principal, în temeiul căreia, ca urmare a anulării jurisdicționale a unei decizii prin care s-a refuzat eliberarea unui permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii, autoritatea națională competentă are la dispoziție în mod automat integralitatea termenului de șase luni vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

Cu privire la cheltuielile de judecată

71 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) Articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE trebuie interpretat în sensul că decizia privind cererea de permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii Europene trebuie adoptată și notificată în termenul de șase luni prevăzut în această dispoziție.

2) Directiva 2004/38 trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale, precum cea în discuție în litigiul principal, care impune autorităților naționale competente să elibereze din oficiu un permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii Europene persoanei interesate în cazul în care termenul de șase luni vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38 este depășit, fără a constata în prealabil că persoana interesată îndeplinește efectiv condițiile pentru șederea în statul membru gazdă în conformitate cu dreptul Uniunii.

3) Dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că se opune unei jurisprudențe naționale, precum cea în discuție în litigiul principal, în temeiul căreia, ca urmare a anulării jurisdicționale a unei decizii prin care s-a refuzat eliberarea unui permis de ședere de membru de familie al unui cetățean al Uniunii Europene, autoritatea națională competentă are la dispoziție în mod automat integralitatea termenului de șase luni vizat la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2004/38.

Semnături